

2022-2032 | INTERNATIONAL DECADE OF
Indigenous Languages

PanSALB
PAN SOUTH AFRICAN LANGUAGE BOARD

BOTJHABA

Ngk. P.D. Leboea

Ngk. P.D. Leboea

Botjhaba ke tsela eo ditjhaba le merabe di kgabang ka yona. Bo lokela hore e be tsela eo batho ba phelang ka yona mehla yohle. Botjhaba bo arola merabe ho e meng ho latela ditso ho fapana. Phapano eo e hlahella dipuong, meaparong, mefuteng ya dijo tse jewang ke matjhaba, menyanyakong le dipineng, esita le meetlong e fapaneng. Le ha ho le jwalo, ha bo tlise phapano e bakang diqhwebeshano dipakeng tsa merabe, e mpa e le phapano e bontshang hore mang ke mang ha ho tluwa ho ditso tsa merabe. Botjhaba bo tlisa seriti le tlhomphe e lokelang batho ba ikamahanyang le bona. Athikeleng ena re tla lekola botjhaba re ipapisitse le ditjhaba le merabe e fumanwang naheng ya Afrika Borwa.

Afrika Borwa ke naha ya matjhaba!

Afrika Borwa e ipabola ka merabe e mengata. Hona ho se ho ntse ho re bolella hore dipuo, meetlo le tse ding tse seng di boletswe ke mantletsetletse. Re hlakisitse qalong hore botjhaba bo lokela ho ba tsela ya bophelo. Le ha ho le jwalo Afrika Borwa ha ho jwalo ditjhabeng tsohle le ka dinako tsohle.

Merabe e bonahalang e bolokile ditso tsa yona e mmalwa Afrika Borwa. Ho qolla e meng, ke Mazulu, Maswati le Mandebele. Merabe e sa tswa qollwa e hlompha botjhaba ba yona ka ho fetisisa. E ntse e ipabola ka meaparo ya yona e metlemetle, ha e nene dijo tsa yona tsa maswetso, athe le dipuo tsa merabe ena di boulellwa haholo ke beng ba tsona.

Ha o nyallana le merabe ena o lokela ditaba tsa yona o be o di utlwisisa. Ho seng jwalo o ka tloha wa re ke merabe e soto, e sa rateng kahisano le merabe e meng, athe ha ho jwalo. Mmadi a ka ipotsa hore ha ho qollotswe merabe e mmalwa tjena ke hobane e meng e le hokae.

Tabataba ke hore merabe e meng e fumanwang ka hara naha ena e rata ho jaka ka leleme, dijo le meaparo hoo ebang ha ho ne ho se letsatsi le neng le thonngwe e le letsatsi la botjhaba, botjhaba le ditso tsa yona di ka be se di shweletse ruri, ho se ho se mang ya ka di hopolang.

Ditjhaba tse tswa bolelwa di ipabola ka meaparo ya tsona ya setso mohla mekete e meholo, Letsatsi la Naha la Botjhaba le ditimiting tsa setso feela. Le puo e buuwang ke e tswakatswakaneng hobane feela e sa buuwe kamehla.

Basotho ba hopola setso sa bona ka nako tse ikgethileng!

Merabeng eo re ka qolla Basotho. Puo ya bona e molodi – e tletse maele a fupereng tsebo e hlokolosi ya ho hodisa bana. Sehloho ke hore letlobo le letjha ha le di tsebe tseo tsohle! Ba na le mmino o lokelang maemo oohle a ka renang ka hara setjhaba; mmino wa monyanyako, o binwang ha maemo e le a thabo; mokorotlo o binwang ka nako ya phutuho; kodiama e binwang ha ditaba di hlabile tlou, ho le mahleke lefu le ikentse poho ya kgothu ka lapeng.

Basotho ba na le dipapadi tse kang lesokwana ha ho kotjwa pula nakong ya palla; meketjaneng banana ba a kgiba, ha bahlankana ba hobela. Dipapadi tsa bana di akga diketo, kgati, morabaraba, malepa le karete. Bomadimabe ke hore tsena di bonwa ka matsatsi a itseng feela.

Letsatsi la 24 Loetse selemong se seng le se seng ke letsatsi la phomolo, leo ka lona ditjhabatjhaba tse ka hara Afrika Borwa di etsang leswiti ho leba moo meketjana ya botjhaba e tlang ho tshwarelwa ho tsona – ke Letsatsi la Naha la Botjhaba. Ka lena letsatsi moeti a ka bona meeka le mehlolo, dijo tsa mefuta e fapaneng. Hommeng dijo tseo ke tse

tletseng ditlheberetsi, tsona tseo dingaka di di kgothaletsang batho ho di ja mehla yohle ya bophelo ba bona. Hoo ebang ho na le kakanyo e reng dilemo tsa ho phela ha batho di fokotsehile mehleng ena, ka lebaka la ho ja dijo tse thumisitsweng haholo tsa ba tsa ntlafatswa ka dikhemikhale tse lekang ho busetsa boleng bo lahlehileng ha ho ntse ho etswa matonomapesa ho tlotlwa ho bile ho tshekwa – yona ketso eo ho thweng e ntsha diahammele tsa dijo tsa tlhaho eo!

Bohle ha re itekoleng, re hetleng morao ebe re hahamalla pele.

Kgoeletso e matla ke hore Mafrika Borwa ha re boeleng sethathong, re phethise tsa botjhaba ba rona ka dinako tsohle, e seng feela ha ho na le mekete le menyanyako. Hona ho ka kgutlisa seriti sa merabe ka kakaretso, athe ho ka boela ho kgothaletsa merabe ho ananelana ka ditso le botjhaba bo ikgethileng.

Ha re ka tsitlallela ho ja dijo tsa rona tsa botjhaba, tse ditlheberetsi, bophelo bo botle bo ka boela bo bonahala hara merabe, mme mafu a bakwang ke dijo tse tletseng dikhemikhale a fokotsehe. Ha re kgotsofalleng botjhaba ba rona.